

половини ХХ століття. Особлива увага приділена порівнянню між театральним мистецтвом та кінематографом у контексті семіотичного аналізу їх діалогічної структури.

Ключові слова: візуальна семіотика, мистецтво, театральне мистецтво, кінематограф, архітектура, інтер'єр, натюрморт, Ю. Лотман.

Konstantinov M., postgraduate student, Poltava Yuri Kondratyuk National Technical University (Poltava, Ukraine), E-mail: mihael01@hotmail.com

Yuri Lotman's structural-semiotic approach to visual arts.

Abstract. The paper purposes to explicate the basic features of Yuri Lotman's structural-semiotic approach to visual arts, using examples from different areas – architecture, interior design, theatre, cinema, and others. Yuri Lotman pays special attention to comparing theatre and film in the context of semiotic analysis of their dialogical structure. The author states that we should consider the works of Yuri Lotman to be a great contribution to the visual semiotics of the second half of the twentieth century.

Key words: architecture, art, cinema, film, interior, movie, performing arts, still life, theatre, visual semiotics, Yuri Lotman.

УДК 1(091): 16 «19»

Козак Т.,

Львівський національний університет імені Івана Франка
(Львів, Україна), E-mail: palm1330@ukr.net

БРЕКСІТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЛІНГВІСТИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЄВРОСОЮЗУ

Анотація. Висвітлюються можливі наслідки референдуму про вихід Об'єднаного Королівства із Європейського Союзу для процесу функціонування англійської мови в лінгвістичному середовищі Європи. Брексит як концентрований вираз всебічної кризи Євросоюзу здатен справити негативний вплив на всі сфери соціально-політичного та економічного життя ЄС. У зв'язку із цим виникають обґрунтовані побоювання, що права англійської мови у лінгвістичному просторі Євросоюзу можуть бути обмежені, або вона взагалі може бути усунена із мовного обігу в Європі. Однак країни Євросоюзу інтегровані в систему найрізноманітніших міжнародних відносин, і комунікаційні зв'язки у цій системі ґрунтуються саме на використанні англійської мови. Тому якщо на суб'єктивному, формальному рівні і можливо обмежити її права в ЄС, то на рівні об'єктивного, фактичного вона незаперечно збереже свій вплив та потенціал використання у комунікаційній сфері Євросоюзу.

Ключові слова: брексит, референдум, Європейський Союз, Об'єднане Королівство, англійська мова, офіційні мови, членство в ЄС, лінгвістичний простір, освіта, мультилінгвізм.

Референдум стосовно подальшого перебування Об'єднаного Королівства у складі Європейського Союзу продемонстрував готовність Британії відмовитись від членства в ЄС. (Всі акції, пов'язані із процедурою виходу Об'єднаного Королівства із складу Євросоюзу, одержали назву «брексит»). Водночас брексит поставив під сумнів концептуальну цінність ідеї європейської інтеграції, принципу континентальної солідарності. Причому сумніви такого роду поширились на велику кількість країн-членів Євросоюзу

Сам по собі брексит став переконливим свідченням глибокої соціально-політичної та економічної кризи, яка в останні роки охопила практично всі сфери життєдіяльності Євросоюзу (За певних умов та застережень можна навіть говорити про цивілізаційну кризу самої ідеї об'єднаної Європи). Адже брексит уявляє собою найбільш значущу антиінтеграційну подію у політичній історії Європейського Союзу, і він може дати поштовх дезінтеграційним процесам в межах ЄС. Для активізації цих відцентрових процесів в окремих країнах Євросоюзу вже накопичено достатньо загрозливий потенціал; в цих європейських державах (наприклад, у Франції,

Німеччині, Італії, Угорщині тощо) активно діють партії євроскептичного напрямку, які відверто висувають суто дезінтеграційні гасла, що підривають солідарність країн ЄС, їхню готовність до узгоджених політичних дій.

Не є таємницею той факт, що в останнє десятиріччя євросимізм та євроскептицизм набули значного поширення та електоральної підтримки практично в усіх країнах, що входять до складу Євросоюзу. Небезпека брексіту полягає в тому, що він евентуально може спровокувати аналогічні відцентрові процеси в інших європейських країнах. Як повідомляла інформаційна агенція CNN, коментуючи результати референдуму в Великій Британії, «це перша (Sic! – *Т.К.*) країна, що проголосувала за вихід із Європейського Союзу» [1].

Сама тональність цього твердження свідчить про те, що агенція CNN, узагальнюючи пануючі у громадській думці Великої Британії настрої, не виключає загрозливу вірогідність того, що й інші країни-члени Євросоюзу можуть наслідувати приклад Об'єднаного Королівства та ініціювати певні акції, спрямовані на вихід із ЄС або на зміну умов свого перебування в його межах. Загроза розвитку подій саме у такому контексті зумовила гранично жорстку реакцію владних інституцій Євросоюзу на можливі негативні наслідки брексіту для Об'єднаного Королівства, що повинно змусити інші країни ЄС більш розважливо та відповідально оцінювати перспективи свого подальшого перебування в межах Союзу. Єврокомісія вже почала підраховувати та оприлюднювати можливі негативні (як політичні, так і економічні) наслідки для Великої Британії в разі практичної реалізації брексіту.

Сам по собі брексіт та вельми вірогідна відмова Великої Британії від членства в ЄС, безумовно, суттєво сприяє поглибленню соціально-політичної кризи Євросоюзу, ставить під сумнів доцільність та саму цінність інтеграційних процесів в Європі. Очевидним є той факт, що брексіт створює суттєві перешкоди на шляху поглиблення інституційної інтеграції країн Євросоюзу. А вихід Британії із ЄС здатен посилити кризові явища на всьому просторі Євросоюзу.

Це стосується всіх сфер життєдіяльності об'єднаної Європи, зокрема – його лінгвістичного середовища: адже англійська мова з 1973 року (з моменту вступу Великої Британії до ЄС) набула статусу офіційної мови Європейського Союзу. Водночас вона є робочою мовою Єврокомісії (разом із німецькою та французькою мовами): саме на цих трьох мовах відбуваються наради Комісії. Англійській мові віддають перевагу у своїй діяльності практично всі установи Євросоюзу, однак жодна країна-член ЄС (крім Великої Британії) не зареєструвала її як основну мову. Це означає, що немає жодних юридичних підстав для збереження англійської як неформально робочої мови спілкування службовців урядових установ ЄС в разі виходу Великої Британії із складу Євросоюзу.

Саме тому можливий вихід Об'єднаного Королівства із складу єдиної Європи здатен призвести до суттєвої зміни ролі англійської мови у Євросоюзі, адже у разі практичної реалізації брексіту ця мова втратить свій юридичний статус у лінгвістичному просторі єдиної Європи. Наслідки такого кроку владних інституцій ЄС матимуть непередбачувано негативний характер: адже англійська мова як засіб інтернаціональної комунікації вже відіграє вирішальну роль не тільки в європейському, але й в світовому лінгвістичному просторі.

Деякі європейські мови вже готові пропонувати себе у якості офіційного міжнародного засобу спілкування у лінгвістичних межах Євросоюзу. Так, наприклад, французькі політики наполегливо вимагають припинити використання англійської мови як третьої робочої в діяльності інституцій ЄС. З такою ініціативою, зокрема, виступив кандидат у президенти Франції Жан-Люк Меленшон. Однак Єврокомісія намагається зупинити «французький заколот», наполягаючи на тому, що англійська мова залишається основною мовою повсякденного спілкування в урядових установах ЄС [5]. І це дійсно так: ділове та повсякденне спілкування службовців євроінституцій відбувається саме на англійській мові, і намагання замінити її яко-

юсь іншою виглядає як надмірно витратний проект, оскільки потребує занадто багато коштів, часу та організаційних ресурсів, що, безумовно, спричинить значне зниження ефективності та оперативності прийняття управлінських рішень на всіх владних рівнях Євросоюзу та негативно позначиться на всій діяльності Союзу.

З огляду на цю обставину можна стверджувати, що реалізація такого проекту виглядає не тільки нераціональною, але й просто нездійсненою. Адже процес затвердження англійської мови у лінгвістичному середовищі ЄС має суто об'єктивний характер і не може бути припинений суб'єктивними бюрократичними рішеннями Єврокомісії.

Євроскептики із націоналістичних таборів країн ЄС також активно протидіють поширенню англійської мови у середовищі Євросоюзу. Відомо, що європейські націоналісти відстоюють права своїх рідних мов на рівноправне функціонування у лінгвістичній сфері ЄС. Серед деяких європейських лінгвістів, що притримуються націоналістичних поглядів, досить поширеною є концепція «лінгвоімперіалізму», яка розглядає англійську мову як інструмент затвердження глобального англосаксонського домінування у міжнародних відносинах. Тому не дивно, що прибічники теорії «лінгвоімперіалізму» намагаються використати результати британського референдуму для обмеження сфери застосування англійської мови в Євросоюзі та підвищення ролі та значення своїх рідних мов в європейському лінгвопросторі.

Важливим і переконливим аргументом на користь збереження англійської мови у якості лінгвістичного знаряддя інтернаціонального спілкування в інтегрованому середовищі Євросоюзу є й те, що ця мова вже виконує функції засобу всесвітньої комунікації країн та народів планети. Як писав з цього приводу відомий британський лінгвіст Д. Кристал, «поширення англійської як дійсно всесвітньої мови (і це визнається практично всіма крахнами) привело до того, що вона почала відігравати безпрецедентну роль у всьому світі... Міжнародна англійська мова – це політична та культурна реальність» [2, с. 5, 7]. Не слід забувати, що англійська мова є офіційною або робочою мовою більшості міжнародних організацій в усьому світі, включаючи ООН, НАТО, АСЕАН та багатьох інших. Тому звуження сфери використання англійської мови в межах Євросоюзу негативно позначиться на його світових стосунках з іншими країнами та міжнародними організаціями, знизить вплив Євросоюзу на прийняття важливих політичних рішень, що регулюють взаємовідносини між державами світу.

Отже, відмова від використання англійської мови здатна значно знизити авторитет Європейського Союзу на світові арені та його вплив на вирішення міжнародних проблем. Слід згадати, що практично всі світові міжнародні організації використовують у якості робочої чи офіційної мови саме англійську. Вилучивши себе із глобального, планетарного простору використання англійської мови, Євросоюз свідомо обмежить свою участь у виробленні та прийнятті важливих міжнародних рішень, а також у світовій господарчій діяльності.

Слід зважити і на той незаперечний факт, що європейських товарний ринок інтегрований у більш широку, всесвітню систему економічних зв'язків. Переважна більшість великих європейських компаній входить до складу світових транс-національних корпорацій (ТНК). В цих ТНК, діяльність яких має справжні планетарні масштаби, внутрішньокорпоративні комунікаційні зв'язки (наради, листування, перемови, повсякденне ділове спілкування тощо) здійснюються на основі використання переважно англійської мови.

Причому практично всі комунікації в сфері світової економіки відбуваються саме на англійській мові: вона знаходить використання у бізнес-листуванні, в технології, укладанні договорів та контрактів, в рекламі, товарних знаках, комерційних інструкціях, тощо. Тому можна впевнено стверджувати, що англійська є не тільки робочою, але й офіційною (хоча і неформально) мовою сучасного світового бізнесу. Із цього можна зробити висновок, що відмова від використання англійської мови на

європейському товарному ринку неодмінно призведе до ослаблення економічних позицій країн Євросоюзу у світовій господарчій сфері. Причому важко уявити, яка саме мова повинна прийти на зміну англійській у європейському бізнес-середовищі: адже німецька чи французька не володіють достатнім для цього потенціалом.

Слід зауважити, що офіційно у мовному середовищі ЄС панує принцип мультилінгвізму, у відповідності до якого мови всіх країн, що входять до складу Євросоюзу, визнаються рівними за своїм значенням. Згідно із принципом мультилінгвізму, всі 24 мови, якими користується населення країн Євросоюзу як рідними, розглядаються у статусі рівноцінних партнерів-акторів європейського лінгвістичного середовища. Але, перефразуючи висловлювання Дж. Оруела, можна досить аргументовано стверджувати, що в межах Євросоюзу всі мови є рівними, але деякі – «рівніші». Звичайно, навряд чи можна наполягати на тому, що естонська чи румунська мови користуються в межах Євросоюзу таким же статусом, впливом, попитом та поширенням, як німецька або французька (не кажучи вже про англійську). Формальне визнання їхньої рівності зовсім не означає фактичного рівноправ'я. Адже в лінгвістичному просторі не тільки Європи, але й всього світу діють суто ринкові закони, і попит на ту чи іншу мову визначається її споживчою вартістю, тобто обсягом можливостей, які надає людині володіння цією мовою.

Саме англійська мова надає людині можливості спілкування у будь-якій точці земної кулі, сприяє її кар'єрному росту, відкриває широкі перспективи у інформаційному середовищі.

Причому національні мови країн, що входять до складу ЄС, настільки відрізняються одна від одної, що цілком закономірно є постановка питання про необхідність якоїсь єдиної мови спілкування представників різних народів Євросоюзу. Зараз такою мовою фактично є англійська, і знайти їй заміну серед національних мов народів Євросоюзу буде вкрай важко чи взагалі неможливо.

Не слід ігнорувати і ту обставину, що поширення англійської мови та її затвердження у якості світового засобу міжнародного спілкування на всіх рівнях міжнародних відносин пов'язане не стільки із зростанням планетарної ролі Великої Британії, скільки із глобальним підвищенням світового впливу Сполучених Штатів Америки. Адже в сучасних умовах саме США виступають в ролі лідера світового розвитку, справляють вирішальний вплив на всі сфери міжнародних відносин. Перш за все це стосується сфери економічних відносин: США володіють наймогутнішою економікою в світі. Водночас американський спосіб життя та мислення, американська пропаганда та реклама справляють величезний вплив на формування громадської думки, споживацьких уподобань та стандартів в багатьох країнах світу. Американізована англійська мова активно інкорпорується в національні мови країн ЄС: так, наприклад, такі термінологічні значення, як «Інтернет», «бус», «джинси», «шопінг», «кока-кола», «гамбургер» та багато інших вже давно набули міжнародного значення і активно використовуються у лексиці багатьох народів.

Не слід також забувати і ту обставину, що переважна більшість країн-членів ЄС водночас входить і до складу альянсу НАТО. А англійська мова уявляє собою ефективний та загальновизнаний засіб міжособового спілкування військовослужбовців різних країн-членів Альянсу, без чого стає неможливою їхня продуктивна взаємодія під час проведення військових навчань, оперативних нарад, миротворчих операцій тощо. Як пише М.Кроссей, «вивчення англійської мови повинно уявляти великий інтерес для НАТО, оскільки мовна сумісність вожлива для забезпечення того, щоби країни мали можливість брати ефективну участь у місіях НАТО та більш широкій діяльності Альянсу» [3, с. 9]. Англійською мовою складено багато документів Альянсу – оперативне листування, накази, інструкції тощо.

Саме тому керівництво НАТО докладає значних зусиль, спрямованих на поширення знання англійської мови серед військових різних національностей. Це завдання набуває особливої актуальності з огляду на те, що в останні десятиріччя лави

НАТО поповнилися новими членами, причому військовослужбовці держав-нових членів Альянсу (особливо із країн Східної Європи) особливо потребують навчання англійської мови, оскільки в силу історико-політичних причин вони володіють нею гірше, ніж військовослужбовці країн Західної Європи. Адже поширення англійської мови серед військовослужбовців армій НАТО можна розглядати як важливий фактор підвищення ефективності всієї діяльності Альянсу.

Слід додати, що розширення мережі військових баз Альянсу в багатьох країнах світу (зокрема – в країнах Євросоюзу), інтенсивне здійснення миротворчих операцій, розвиток зв'язків НАТО із військовими структурами, що не входять до складу цієї організації, безперечно, сприяє поширенню англійської мови по всьому світу.

Тому вельми сумнівною виглядає така ситуація, коли б англійська мова втратила своє значення для діяльності Альянсу з причини виходу Великої Британії із Європейського Союзу. Адже брексіт сам по собі має характер суто інституційно-політичної акції і не може вплинути на докорінну зміну системи соціально-економічних пріоритетів та культурних зв'язків країн Європи, що формувалася (система) не одне десятиліття і навіть століття.

Важливим аспектом функціонування англійської мови як засобу спілкування народів та країн у глобалізованому світі є її домінування у планетарному інформаційному просторі. Так, Д. Кристал стверджує, що в умовах сучасності «69% всього обсягу світової пошти було опрацьовано у тих країнах, де англійська мова має офіційний статус. Близько 80% інформації, що зберігається на електронних носіях, записано на англійській мові» [2, с. 173].

Інформаційне середовище та його функціонування є найважливішим елементом сучасної світової цивілізації, і інтегрованість у це середовище є беззастережною передумовою динамічного розвитку будь-якого суспільства, свідченням його долучення до передових знань та технологій.

Особливо це стосується вільного доступу до світових інформаційно-комунікаційних мереж (передусім – до Інтернету). Зауважимо, що саме знання англійської мови робить користування Інтернетом найпродуктивнішим, відкриває перед користувачами безмежні інформаційні простори. Так, М. Спектор писав в газеті «Нью-Йорк таймс» (в квітні 1996 р.): «Якщо ви хочете зрозуміти всі переваги Інтернету, то існує тільки єдиний шлях до цього – вивчайте англійську мову, яка стала... головною і ефективною статтею американського експорту» [2, с. 176–177]. Причому вельми багатомовною є сама назва цитованої статті М. Спектора – «Всесвітня мережа – це два англійських слова». Думки М. Спектора підтверджує і розділяє польський експерт П. Радковський: «Розвиток інтернету зміцнює провідне становище англійської мови... Все більша кількість людей відчуває потребу у вивченні англійської мови, і тим сильнішими стають її світові позиції» [2, с. 179].

Тому фактичне обмеження (чи навіть заборона) функціонування англійської мови у лінгвістичному просторі Євросоюзу критично звужить можливості всебічного розвитку країн ЄС, зменшить можливості їхніх громадян щодо доступу до інформаційних джерел і до сучасних технологій.

З інформаційним середовищем тісно пов'язана і сфера європейської освіти. Якісна освіта (особливо – професійна) неможлива без доступу до інформаційних ресурсів, до наукових праць провідних світових науковців та сучасних інноваційних технологій. А як вже згадувалось вище, переважна більшість інформаційних масивів складена саме на англійській мові. Саме тому більшість провідних університетів в європейських країнах вже давно обрала англійську як основну мову викладання багатьох дисциплін. Відомий англійський мовознавець Р. Філіпсон пише з цього приводу: «Англійська мова стала провідною мовою вищої освіти в усьому світі» [4, с. 201].

Значення англійської як мови викладання набуває особливого значення для провідних європейських університетів через те, що на їхніх факультетах про-

ходять навчальну підготовку студенти із багатьох країн не тільки Європи, але й усього світу (від Аргентини до Японії). Причому кількість студентів-іноземців в європейських освітніх закладах із року в рік тільки збільшуються, а викладачі змушені спілкуватися із багатомовною студентською аудиторією. Тому питання про мову викладання набуває для європейських університетів досить великої ваги, і англійська мова найбільш адекватно відповідає на вимоги такого викладання: в тій чи іншій мірі нею володіє більшість абітурієнтів.

Саме тому виходячи із суто об'єктивних причин, неможливо обмежити використання англійської мови в навчальних процесах у провідних європейських університетах. Адже «починаючи з 60-х років на англійській мові ведеться викладання у вищих навчальних закладах багатьох країн, зокрема і деяких країн, де вона (англійська мова. – Т. К.) не має офіційного статусу» [2, с. 169].

Водночас слід зазначити, що англійська мова є панівною не тільки у вищій, але й в середній європейській освіті: більшість школярів та їх батьків обирають для вивчення як іноземну саме її. Сумнівно, щоб вони змінили свої пріоритети відповідно до бюрократичної вказівки із Брюсселя про вилучення англійської мови із європейського лінгвістичного обігу.

Англійська мова також виконує функції засобу міжнародної комунікації і в світовому науковому співтоваристві. Так, наприклад, вже на початку 1980-х років в усьому світі англійською мовою було написано 85% наукових статей з біології та фізики, 73% праць з медицини, 69% – з математики та хімії. А в 1995 році майже 90% наукових праць на планеті було надруковано англійською мовою [2, с. 168–169]. У сферах інформатики та обчислювальних технологій цей показник виявився ще більшим.

Тому обмеження використання англійської мови у науковому середовищі країн ЄС невідворотно призведе до ускладнення процесів комунікації європейських науковців із своїми колегами в інших країнах світу. А це, безумовно, негативно відіб'ється і на процесі впровадження світового технологічного досвіду, прогресивних методик управління у виробничу сферу ЄС. Такий розвиток ситуації здатен завдати відчутної шкоди європейській економіці.

Англійська мова посідає пріоритетне місце і в уподобаннях європейців в сфері культури. Наприклад, А. Волков (директор компанії-провайдера «Гласнет») стверджує: «Для користувачів комп'ютерів набагато легше одержати з Інтернету праці Достоєвського на англійській, ніж дістати його твори на рідній мові» [2, с. 178]. Отже, більшість визначних творів світової літератури подається читачеві саме на англійській мові. Практично монополне становище продукції американської кінематографії на світовому ринку також сприяє поширенню англійської мови.

Водночас великого культурологічного значення набуває поширення в країнах Євросоюзу різноманітної рекламної продукції (подекуди досить агресивне), більшість з якої подається саме англійською мовою. Шляхом рекламного (а по суті – пропагандистського) навіювання формується світова суспільна думка. Адже на основі широкої пропаганди переважає американських та західноєвропейських духовних і соціально-політичних цінностей, ідейних стандартів, їхніх виробничих технологій та споживчих товарів у світовій масовій свідомості формується та стимулюється стереотипізоване уявлення про зверхність західної культури. Всі матеріальні та духовні реалії, що мають англо-саксонське походження, на ірраціональному рівні свідомості сприймаються як найдосконаліші, ідеальні прояви сучасного цивілізаційного розвитку. Саме тому вивчення англійської мови громадянами європейських країн не втрапить своєї психологічної привабливості навіть в разі виходу Британії з Євросоюзу.

Таким чином, спираючись на приведену вище аргументацію, можна стверджувати, що Брексіт та можливий вихід Об'єднаного Королівства із складу Євросоюзу не справлять великого негативного впливу на процес поширення англійської мови у

європейському лінгвістичному середовищі. Адже Європейський Союз залишиться складовою частиною світового співтовариства навіть в разі реального здійснення брексіту та виходу Великої Британії із складу ЄС. А це співтовариство вже визнало англійську мову незамінним засобом міжнародного спілкування.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Выход Великобритании из Европейского союза. – URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Выход_Великобритании_из_Европейского_союза (Дата обращения 25.12.2016)
2. Девид К. Английский язык как глобальный. – М.: «Весь мир», 2001. – 240 с.
3. Crossey M. The Improving linguistic interoperability. – NATO Review, Summer, 2005. – P. 8–12.
4. Phillipson R. The new linguistic imperial order: English as in EU lingua franca or lingua frankensteinia? – Unions past-present-future // Journal of Irish and Scottish Studies, Vol.1: Issue 2, 2008, pp. 189–203.
5. Хто виграв від Brexit: світові ЗМІ про референдум. – URL: <http://ua.korrespondent.net/world/3705400-khto-vyhrav-vid-Brexit-svitovi-zmi-pro-referendum> (Дата звернення 25.12.2016).

REFERENCES:

1. Vykhod Velikobritanii iz Evropeyskogo soyuza [A British exit from the European Union]. – URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Vykhod_Velikobritanii_iz_Evropeyskogo_coyuza (Accessed 25.12.2016)
2. Kristal D. Angliyskiy yazyk kak global'nyy [English as a global]. – М.: «Ves' mir», 2001. – 240 s.
3. Crossey M. The Improving linguistic interoperability. – NATO Review, Summer, 2005. – P. 8–12.
4. Phillipson R. The new linguistic imperial order: English as in EU lingua franca or lingua frankensteinia? – Unions past-present-future // Journal of Irish and Scottish Studies, Vol.1: Issue 2, 2008, pp. 189–203.
5. Khto vyhrav vid Brexit: svitovi ZMI pro referendum [Who will benefit from Brexit: the world's media about the referendum]. – URL: <http://ua.korrespondent.net/world/3705400-khto-vyhrav-vid-Brexit-svitovi-zmi-pro-referendum> (Accessed 25.12.2016).

Козак Т., Львовский национальный университет имени Ивана Франко (Львов, Украина), E-mail: palm1330@ukr.net

Брексит и перспективы английского языка в лингвистическом пространстве Евросоюза.

Аннотация. Освещаются возможные последствия референдума о выходе Объединенного Королевства из Европейского Союза для процесса функционирования английского языка в лингвистическом пространстве Европы. Брексит как концентрированное выражение общего кризиса Евросоюза способен оказать негативное влияние на все сферы социально-политической и экономической жизни ЕС. В связи с этим возникают обоснованные опасения, что права английского языка в лингвистической среде Евросоюза могут быть ограничены или он вообще может быть устранен из языкового обращения в Европе. Однако страны Евросоюза интегрированы в мировую систему самых разнообразных международных отношений, и коммуникационные связи в этой системе основываются именно на использовании английского языка. Поэтому если на субъективном, формальном уровне и возможно ограничение прав английского языка в ЕС, то на уровне объективном, фактическом он, безусловно, сохранит своё влияние и потенциал использования в коммуникационной сфере Евросоюза.

Ключевые слова: брексит, референдум, Европейский Союз, Соединенное Королевство, английский язык, официальные языки, членство в ЕС, лингвистическое пространство, образование, мультилингвизм.

Kozak T., Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine), E-mail: palm1330@ukr.net
Brexit and the prospects of English in the European Union linguistic environment.

Abstract: The article dwells on the possible consequences of the United Kingdom European Union membership referendum for the functioning of English in the European linguistic environment.

Brexit as a concentrated manifestation of the current European Union Crisis can adversely affect all spheres of social life of the Union, economy and politics, in particular. This in turn can

raise fears that the use of English in the European Union will be limited, or that the language will even be eventually ousted from the European linguistic circulation. However the EU countries are integrated into the system of diverse international relations, with communications within this system being based on the use of English. Thus, if subjectively, formally the role of English can be restricted, objectively de facto, the language will preserve its impact and usage capacity in the European Union communication field.

Keywords: *Brexit, referendum, European Union, Unighted Kingdom, the English language, official languages, EU membership, linguistics environment, education, multilingualism.*

УДК 141.78

Іванова Н. В.,

кандидат філософських наук, доцент,
завідуюча відділення «Дошкільна освіта»

Луцького педагогічного коледжу,
докторант кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності

Південноукраїнського національного педагогічного університету
(Одеса, Україна), E-mail: iva.chumbas@gmail.com

СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАЛЬНІСТЬ ЕПОХИ МОДЕРНУ В ОПОЗИЦІЇ РАЦІОНАЛЬНОГО ТА ІРРАЦІОНАЛЬНОГО

Анотація. *Здійснено аналіз проблеми основних понять соціокультурного життя людини в епоху становлення нових смислів пізнання і діяльності в епоху Нового часу. Показано, що наука в цей період визначає як логіку пізнання, так і логіку культури мислення. Визначені основні параметри дискусії представників «філософії життя» - «наук про дух» і «наук про природу», що виявляє себе через діяльність раціонального та ірраціонального. Якщо «наука про дух», осягаючи світ, інтегрує в нього людину, то наука, перетворюючи природу, спрямована на оволодіння світом. Автор зосереджує увагу на мисленні, насамперед мислячій особистості, яка виступає проти уніфікації, однорідності, стандартизації, що визначає нову реальність.*

Ключові слова: *наука, мислення, дух, раціональність, людина, суспільство, пізнання, культура.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Як відомо, людина вибудовує своє буття відповідно до певних цінностей і смислів, суголосних її природі, реалізуючи своє «Я» завдяки асиміляції зовнішнього світу у внутрішній. Найбільш важливі проблеми особистісного життя людини, глибинні основи її існування пов'язані з феноменами духу, душі, свободи, добра, справедливості. Мова йде про основні поняття культурного буття людини, поза якими не може здійснюватися процес відтворення поколінь, а сам процес життя і діяльності втрачить смисл. На основі цих понять, які постають головними кодами існування людини в соціокультурному просторі, формується гуманітарна сфера життя людини. Вона завжди була атрибутом цивілізаційного розвитку, умовою становлення гуманітарного мислення поряд з науковим.

Вказана проблема завжди перебувала в центрі уваги філософії. Її аналіз здійснюється в працях класиків філософської думки – В. Віндельбанда, Г. Гегеля, В. Дільтея, Г. Ріккєрта, Ф. Шлейєрмахера та ін. В сучасну епоху вказану тему розробляли Є. Андрос, П. Гайдєнко, С. Кримський, М. Мамардашвілі, Є. Марєєва, Л. Мікєшина, С. Пролєєв та інші. До невирішених раніше частин загальної проблеми належать питання співвідношення раціонального та ірраціонального, які, актуалізовані в дискусії «наук про природу» та «наук про культуру», не конкретизували ролі мислячої особистості в пізнанні та соціокультурній діяльності.

Мета статті. Завдання статті полягає у виявленні основних засад ролі мислення